

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах динамічного бізнес-оточення аналіз фінансового стану підприємств стає ключовим елементом ефективного управління. Одним із важливих аспектів у даному контексті є оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. Ці два показники представляють як фінансове здоров'я компанії та її здатність адаптуватися до змінних ринкових умов.

Методики аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства є комплексним інструментарієм, який дозволяє оцінити поточну фінансову стабільність і визначити здатність компанії до своєчасного та успішного виконання своїх фінансових зобов'язань. У цьому контексті важливо враховувати як короткострокові, і довгострокові перспективи, щоб забезпечити сталий розвиток бізнесу.

Поняття "платоспроможність" та "ліквідність" в економічному контексті досить близькі, і через це в економічній літературі існують два зовсім різні підходи до необхідності відмежування цих понять при діагностиці фінансово-економічної діяльності економічного суб'єкта.

Першу групу наукових дослідників, які розглядають поняття "ліквідність" та "платоспроможність" як однакові, можна віднести до таких вчених, як Бланка І., Бригхем Ю., Герасимова Є.Б., Гапенського Л., та інших.

Перша група науковців розглядає ці терміни як синоніми і вважає їх взаємозамінними. Вони дивляться на ліквідність і платоспроможність як на однакові концепції, які вказують на здатність суб'єкта виконувати свої фінансові зобов'язання.

Друга група вчених вважає, що поняття "ліквідність" і "платоспроможність" не є ідентичними, і говорити про них як про ідентичні поняття є некоректним. Серед прихильників цієї позиції можна відзначити В.В.

Ковалева, Г. Поляка, А. Гаврилову, А. Попова, І.Я. Лукасевича та інших.

Літературні визначення "ліквідності" і "платоспроможності" не є чіткими. Ліквідність економічного суб'єкта означає наявність достатнього робочого капіталу для короткострокових зобов'язань, асоціюється з чистим робочим капіталом. Позитивна ліквідність відображається в позитивному чистому робочому капіталі, але не враховує якість активів і пасивів. Оцінка ліквідності базується на грошових потоках та бухгалтерській системі.

Платоспроможність вказує на наявність грошових засобів для виконання обов'язків. Ліквідність, з іншого боку, визначає потенційну здатність регулювати зобов'язання. Оцінка ліквідності ґрунтується на фінансових звітах та бухгалтерському балансі. Ліквідне підприємство має більше потенційних платіжних ресурсів, ніж зобов'язань.

Отже, платоспроможність відноситься до здатності виконувати різноманітні зобов'язання, включаючи довгострокові, тоді як ліквідність стосується здатності розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями та покривати несподівані витрати.

Для оцінки ліквідності та платоспроможності компаній використовують фінансові коефіцієнти, основним з яких є коефіцієнт платоспроможності. Цей коефіцієнт визначає, чи достатньо грошових коштів у компанії для покриття всіх зобов'язань, включаючи короткострокові та довгострокові. Нижчий коефіцієнт платоспроможності вказує на більшу ймовірність невиконання боргових зобов'язань.

Значення та динаміка цих коефіцієнтів є важливими для внутрішніх та зовнішніх користувачів. Наприклад, постачальники цікавляться абсолютною ліквідністю, банки – терміною ліквідністю, а покупці та акціонери – загальною ліквідністю.

Аналіз ліквідності та платоспроможності здійснюється за допомогою різних показників, які аналізують структуру джерел фінансування та фінансовий стан підприємства (таблиця 1). Оптимальні значення цих показників визначаються індивідуально для кожного підприємства.

Таблиця 1 – Нормативні значення розрахунку показників ліквідності та платоспроможності

Показник	Методика розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	0,2-0,4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	0,4-0,8
Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1,5-2
Коефіцієнт маневреності	(Оборотні активи – Поточні зобов'язання) / Власний капітал	0-1
Чистий оборотний капітал	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	> 0 збільшення
Коефіцієнт платоспроможності	Власний капітал / Поточні зобов'язання	> 0,5

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства. Він указує, яка частка короткострокових зобов'язань може бути за необхідності погашена негайно за рахунок наявних грошових коштів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яку частку поточних зобов'язань підприємства можна покрити за допомогою абсолютно та швидко ліквідних активів.

Загальний коефіцієнт ліквідності показує, яку частку поточних зобов'язань підприємства можна покрити з допомогою усіх активів.

Низька ліквідність може призвести до порушення договірної дисципліни, зменшення прибутковості, неплатежів і, в кінцевому підсумку, до банкрутства. Таким чином, аналіз ліквідності є необхідною частиною оцінки фінансового стану підприємств.

Для оцінки здатності підприємства виконувати короткострокові зобов'язання використовують показники ліквідності, які враховують не лише поточну платоспроможність, але й готовність справитися з непередбаченими обставинами. Ключові коефіцієнти включають поточну, швидку та абсолютну ліквідність.

Балансові показники вказують, наскільки швидко активи можуть бути

реалізовані на гроші порівняно з термінами погашення зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу включає порівняння ліквідних активів з капіталом і зобов'язаннями, що дозволяє оцінити ліквідність балансу (табл. 2).

Таблиця 2 – Методика оцінки ліквідності балансу підприємства

Тип ліквідності	Поточна	Короткострокова	Довгострокова
Абсолютний	$A1 > P1$	$A1 > P1 + P2$	$A1 > P1 + P2 + P3$
Нормальний	$A1 + A2 > P1$	$A1 + A2 > P1 + P2$	$A1 + A2 > P1 + P2 + P3$
Критичний	$A1 + A2 + A3 > P1$	$A1 + A2 + A3 > P1 + P2$	$A1 + A2 + A3 > P1 + P2 + P3$
Кризовий	$A1 + A2 + A3 < P1$	$A1 + A2 + A3 < P1 + P2$	$A1 + A2 + A3 < P1 + P2 + P3$

Необхідно порівняти активи та пасиви підприємства для визначення його ліквідності. Оцінка ліквідності балансу вказує на можливість вчасного виконання розрахунків.

Баланс буде відповідати ліквідності, якщо активи перевищують зобов'язання у відповідних групах. Вплив фінансового стану підприємства залежить від його діяльності, з успішним виконанням плану та збільшенням прибутку.

Баланс буде відповідати вимогам ліквідності, якщо:

$$A1 > P1 \quad A2 > P2 \quad A3 > P3 \quad A4 < P4$$

Таким чином, оцінка ліквідності та платоспроможності є ключовим інструментом для визначення фінансового становища підприємства на ринку. Ліквідність визначається здатністю покрити короткострокові зобов'язання, а оцінка ліквідності охоплює перетворення активів на гроші та вистачення їх для оплати поточних зобов'язань. Нестача ліквідності може призвести до продажу вкладень та активів або навіть до неплатоспроможності та банкрутства.

Список літератури:

1. Швецов Ю.Г. К вопросу о соотношении понятий "ликвидность" и "платоспособность" предприятия / Ю.Г. Швецов, Т.В. Сабельфелы // Финанси. – 2009. – №7.
2. Бланк І.А. Основи фінансового менеджменту / І.А. Бланк. В 2-х томах. Том 1. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2013.
3. Бригхем Ю. Фінансовий менеджмент / Ю. Бригхем, М. Ерхардт. – СПб: Пітер, 2009. – 960 с.
4. Мельник М.В., Герасимова Е.Б. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства:

Посібник. / М.В. Мельник, Е.Б. Герасимова. – М.: ФОРУМ: ІНФРА-М, 2008. – 192 с.

5. Гаврилова А.Н. Фінанси організацій (підприємств): Підручник / А.Н. Гаврилова, А.А. Попов. – 6-те вид., переробл. і доп. - М.: КНОРУС, 2011. – 608 с.

6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Редакція від 26.10.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>

Бібліографія: Зарецька М.Е. Методика оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства / М.Е. Зарецька // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2023 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2023. Т. 1 : Труды XX-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2023» 6-8 грудня 2023 р. – 2023. С. 146-150